

Wspomnienie Pani Profesor Ireny Matławskiej (1944-2023)

Rymowanka dla Ireny

*Na poletkach doświadczalnych różne zioła siała,
Kwiaty, liście i korzenie później z nich zbierała.
Prowadziła izolację, związki wydzielala
I strukturę, często trudną, związków ustalała.
Gdy w badaniach ich działanie lecznicze sprawdzono,
To nie jeden związek czynny na lek przeznaczono.
W świecie leków swą cegiełkę niejedną włożyła
I o lekach tych roślinnych wiedzę poszerzyła.
Chwała za to! Pracowitość i wiedza popłaca,
A szczególnie, gdy dla bliźnich czyniona jest praca.*

Dr Maria Ellnain-Wojtaszek, 2025

Z głębokim żalem przyjęliśmy wiadomość o śmierci śp. prof. dr hab. n. farm. Ireny Matławskiej. Pani Profesor odeszła po ciężkiej chorobie w dniu 27 listopada 2023 roku.

Całe Jej życie zawodowe było związane z Katedrą i Zakładem Farmakognozji Uniwersytetu Medycznego im. Karola Marcinkowskiego w Poznaniu, w której w latach 1997-2014 pełniła funkcję kierownika. Była cieszącym się autorytetem wybitnym ekspertem z zakresu farmakognozji, znakomitym i wymagającym dydaktykiem, wychowawcą wielu pokoleń farmaceutów.

Została pochowana 4 grudnia 2023 roku obok męża na cmentarzu parafialnym przy ulicy Gospodarskiej w Poznaniu (Splawie).

Urodziła się 27 sierpnia 1944 roku w Niechniewiczach (okolice Nowogrodka), skąd po tragicznych przeżyciach okresu okupacji Rodzina wraz z małą Ireną wyjechała na Ziemię Odzyskane 17 lutego 1946 roku. O dramatycznych warunkach transportu napisała Jej matka, Kazimiera Koszur, była kierowniczka szkoły w Niechniewiczach: „W mroźny dzień czekałam wraz z mężem i córką Ireną, która wówczas miała rok i cztery miesiące, w Nowojelni koło Nowogrodka na odejście transportu do Polski. W dusznej i wypełnionej po brzegi poczekalni minął cały dzień oraz noc. Na drugi dzień koło południa długi zestaw przeszło czterdziestu wagonów towarowych podjeżdżał do stacji. Kilka godzin trwał załadunek. W wagonie, w którym znaleźliśmy się, stała uwiązana krowa, kury w klatkach, miejsca dla ludzi było mało. Uciążliwa podróż trwała prawie trzy tygodnie. Widać było wszędzie ślady wojny – ruiny budynków, sterczące kominy, w Warszawie ruina. Z trudem dojechalismy do stacji kolejowej Krzeszowice – obecnie Krzeszyce. Tam z pomocą mieszkańców zajęliśmy się organizacją szkoły w pustym budynku. W szkole uczyły się dzieci posługujące się gwarą ukraińską, białoruską, śląską, a na kursach wieczorowych dorośli czytania i pisanie” (1).

Trudne warunki powojennej Polski, w których Irena spędziła lata dziecięce, wpłynęły na Jej cechy charakteru, takie jak siła i determinacja w pokonywaniu przeciwności losu.. Po ukończeniu Szkoły Podstawowej w Krzeszycach podjęła naukę w Liceum Ogólnokształcącym nr 19 w Gorzowie Wielkopolskim, gdzie w 1961 roku uzyskała świadectwo dojrzałości. W 1966 roku ukończyła studia na Wydziale Farmaceutycznym wówczas Akademii Medycznej w Poznaniu, na kierunku zielarskim. Już podczas studiów interesowała się fitoterapią, działając od trzeciego roku w kole naukowym przy Katedrze i Zakładzie Farmakognozji. Bezpośrednio po zakończeniu studiów rozpoczęła pracę w Katedrze i Zakładzie Farmakognozji na stanowisku kolejno: asystenta (1966-1969), starszego asystenta (1969-1973), adiunkta (1973-1997), od 2003 roku profesora UMP i w 2014 roku profesora zwyczajnego.

Pracę magisterską „Hyperozyd w korze wierzy amerykańskiej *Salix americana* Hort” wykonała pod kierownictwem prof. dr hab. Lutosławy Skrzypczak. Pierwszy stopień specjalizacji w zakresie zielarstwa leczniczego uzyskała w 1973 roku, drugi stopień specjalizacji w zakresie technologii środków leczniczych w 1974 roku.

Stopień naukowy doktora nauk farmaceutycznych zdobyła w 1973 roku na podstawie pracy „Związki flawonoidowe w *Erysimum perofskianum* Fish et May”, której promotorem był prof. dr hab. Zdzisław Kowalewski, ówczesny Kierownik Katedry Farmakognozji w Poznaniu. Stopień doktora habilitowanego został Jej nadany w 1994 roku na podstawie rozprawy „Związki flawonoidowe w wybranych gatunkach rodziny *Malvaceae*”. Tytuł profesora nauk farmaceutycznych uzyskała w 2008 roku.

Po przejściu na emeryturę prof. dr hab. Zdzisława Kowalewskiego w 1997 roku, została powołana na stanowisko kierownika Katedry i Zakładu Farmakognozji, które pełniła do osiągnięcia wieku emerytalnego w 2014 roku.

We wrześniu 2004 roku objęła kierownictwo Katedry i Zakładu Farmakognozji, organizowanej w ramach nowo uruchomionego kierunku farmacja, na Wydziale Farmaceutycznym Collegium Medicum w Bydgoszczy Uniwersytetu im. Mikołaja Kopernika w Toruniu. Do 2014 roku kierowała Katedrą i Zakładem Farmakognozji w Bydgoszczy, prowadziła wykłady i seminaria.

W dorobku naukowym Pani Profesor znajdują się prace dotyczące izolacji i badania struktury związków obecnych w świecie roślinnym oraz analizy aktywności biologicznej ekstraktów i związków roślinnych. Wyodrębniła i zidentyfikowała wiele związków, głównie flawonoidów z licznych surowców roślinnych, często o skomplikowanych strukturach, niekiedy po raz pierwszy wyodrębnionych ze świata roślinnego. Ustalenie struktury było możliwe przy zastosowaniu trudno dostępnych w tamtych czasach, wymagających stosunkowo dużych ilości substancji, technik: ^1H NMR, ^{13}C NMR, MS, których interpretacja była dowodem umiejętności zawodowych. Wyniki tych prac przyczyniły się do wyjaśnienia aktywności substancji roślinnych. Przedmiotem Jej badań były m.in.: kora wierzy amerykańskiej *Salix americana* Hort, gatunki z rodzaju *Arnica* L. (*A. foliosa* Nutt., *A. montana* L., *A. chamissonis* Less.), gatunki z rodziny *Cruciferae* (*Erysimum perofskianum* Fisch. et Mey, *Matthiola incana* R. Br., *Cheiranthus cheiri* L., *Lubularia maritima* (L.) Desv., *Arabis caucasica* Willd.).

Ryc. 1-3. Prof. Irena Matławska – pierwsze lata pracy w Katedrze i Zakładzie Farmakognozji w Poznaniu

Ryc. 4-7. Prof. Irena Matławska odbiera dyplomy doktora, doktora habilitowanego i profesora

Ryc. 8. Prof. Irena Matławska została kierownikiem Katedry i Zakładu Farmakognozji w Poznaniu

Inne przebadane surowce w zakresie wyjaśnienia struktury flawonoidów to: ziele *Origanum vulgare* L., ziele *Marrubium vulgare* L., owoce *Physalis ixocarpa* Brot., kwiaty *Trifolium arvense* L., ziele *Euphrasia officinalis* L., kwiaty *Asclepias syriaca* L., liście *Phytolacca americana* L., kwiaty *Silphium perfoliatum* L., liście *Silphium albiflorum* Gray, kwiaty *Aesculus hippocastanum* L., ziele *Galinsoga parviflora* Cav., ziele *Fumaria officinalis* L. W rodzinie *Malvaceae* przebadana następujące gatunki: kwiaty *Althaea rosea* Cav. var. *nigra*, *Malva sylvestris* L., *M. neglecta* Wallr., *M. moschata* L., *M. alcea* L., *Malope trifida* Cav., *Kitaibelia vitifolia* Willd., *Lavatera thuringiaca* L., *Urena lobata* L., *Abutilon indicum* (L.) Sweet oraz *A. theophrasti* Medik. Z badanego materiału roślinnego wyodrębniła liczne związki flawonoidowe, w tym kilka o nieznanym wcześniej strukturach. Niewątpliwym osiągnięciem była identyfikacja nowego diterpenu typu kauranu z *Gnaphalium sylvaticum* L. Współpraca w zakresie identyfikacji związków ziela i kwiatów orlika *Aquilegia vulgaris* L., *Ranunculaceae*, doprowadziła do identyfikacji licznych C-glikozydów flawonoidowych, w tym 4'-metoksy-6-C-glukozydu apigeniny (izocytyzozydu). Dla tego ostatniego związku, we współpracy z Katedrą Toksykologii UMP została udowodniona w różnych modelach laboratoryjnych *in vitro* i *in vivo* aktywność biologiczna antyoksydacyjna i hepatoprotekcyjna.

Wyniki prac Pani Profesor prowadzonych we współpracy z innymi jednostkami przyczyniły się do wykrycia aktywności przeciwdrobnoustrojowej i antyoksydacyjnej, oznaczenia zawartości związków czynnych z różnych grup chemicznych (polifenole, terpeny, olejki eteryczne) w surowcach leczniczych oraz do oceny jakości produktów leczniczych i suplementów diety.

Znaczna część Jej prac była związana z popularyzowaniem zagadnień związanych z fitoterapią. Były to opracowania monograficzne na temat często stosowanych w lecznictwie gatunków roślin, m.in.: *Leonurus cardiaca*, *Hedera helix*, *Ganoderma lucidum*, *Morinda citrifolia*, *Punica granatum*, *Hibiscus sabdariffa*, *Tussilago farfara*, *Turnera diffusa*, a także gatunków z rodzajów: *Kalanchoe*, *Urtica*. Opublikowane prace dotyczyły stosowania substancji roślinnych w fitoterapii różnych chorób, a także istotnych dla zrozumienia działania ziół interakcji między składnikami jednego surowca, w tym synergizmu. W pracach znalazł odbicie ważny problem bezpieczeństwa stosowania surowców roślinnych, jakości roślinnych produktów leczniczych i suplementów diety zawierających zioła, np. preparatów z *Ginkgo biloba*. Pani Profesor brała udział w opracowaniu ujętych w monografii EMA trzech gatunków: *Juglans regia*, *Cucurbita pepo*, *Viola tricolor*. Wykonała wiele raportów eksperta do dokumentacji roślinnych preparatów leczniczych dla zakładów zielarskich.

W obszernych publikacjach pisała o pierwszych kierownikach Katedry Farmakognozji w Poznaniu, profesorze Stanisławie Poraju-Biernackim oraz profesorze Wacławie Janie Strażewiczu.

Jest autorką lub współautorką ponad 80 prac eksperymentalnych i wielu prac przeglądowych. Uczestniczyła w licznych konferencjach naukowych krajowych i zagranicznych, na które wielokrotnie była zapraszana do wygłaszania referatów lub przedstawiała wyniki swoich badań na posterach.

Brała udział w realizacji dwóch projektów badawczych finansowanych przez Komitet Badań Naukowych oraz wykonywanych w ramach badań własnych i statutowych AM/UMP.

Ryc. 9, 10. Przekazanie popiersia prof. Poraja-Biernackiego przez Rodzinę Pana Profesora

Ryc. 11-18. Pani profesor Irena Matławska na zjazdach i konferencjach naukowych

Pani Profesor była promotorem pięciu prac doktorskich. Powierzono Jej wykonanie recenzji wielu prac doktorskich oraz habilitacyjnych realizowanych w różnych ośrodkach naukowych w Polsce. Sprawowała funkcję kierownika, opiekuna oraz recenzenta licznych prac magisterskich w poznańskiej i bydgoskiej Katedrze Farmakognozji.

Była bardzo zaangażowana w działalność dydaktyczną. Dla studentów farmacji w Poznaniu prowadziła ćwiczenia z farmakognozji, seminaria z leku roślinnego, od 1998 wykłady z przedmiotu Farmakognozja oraz liczne zajęcia fakultatywne. Uczestniczyła w realizowaniu zajęć dla studentów kierunku kosmetologia. Kierując się troską o zapoznanie studentów medycyny z roślinnymi produktami leczniczymi, zainicjowała wprowadzenie zajęć fakultatywnych z przedmiotu Lek roślinny dla studentów V i VI roku Wydziału Lekarskiego.

Współtworzyła program i uczestniczyła w prowadzeniu zajęć dla słuchaczy studiów podyplomowych „Zioła w profilaktyce i terapii” powołanych w 2015 roku przy Katedrze i Zakładzie Farmakognozji w Poznaniu. Na Wydziale Farmaceutycznym w Bydgoszczy dla studentów farmacji wykładała farmakognozę, realizowała seminaria z leku roślinnego oraz wykłady dla studentów kosmetologii. Prowadziła też wykłady z przedmiotu Farmakognozja w Wielkopolskiej Szkole Medycznej, na kierunku technik farmaceutyczny.

To właśnie dydaktykę, spośród wielu kierunków działalności, otaczała szczególną troską i dużym zainteresowaniem. Potrafiła wzbudzać fascynację fitoterapią wśród młodych ludzi. Stale uzupełniała wykłady o doniesienia naukowe z najnowszej literatury. Z Jej udziałem zostały wprowadzone zmiany w programie dydaktycznym w kierunku unowocześnienia i upracticznienia zajęć dydaktycznych. Brała udział w redagowaniu zeszytów, skryptów do farmakognozji, pod Jej redakcją ukazał się podręcznik „Farmakognozja”. Z trzech wydań podręcznika nadal korzystają studenci poznańskiej farmacji i niektórych innych ośrodków akademickich w Polsce.

Była członkiem Grupy Eksperckiej ds. Farmakognozji przy Urzędzie Rejestracji Produktów Leczniczych, Wyrobów Medycznych i Produktów Biobójczych. Należała do wielu towarzystw naukowych, m.in.: Polskiego Towarzystwa Farmaceutycznego, Polskiego Towarzystwa Toksykologicznego, Sekcji Historii Farmacji Polskiego Towarzystwa Farmaceutycznego, Europejskiego Towarzystwa Fitochemicznego, PTPN Poznań. Brała aktywny udział w pracach Sekcji Fitoterapii Polskiego Towarzystwa Lekarskiego (członek zarządu, skarbnik), Komisji Leku Naturalnego i Biotechnologii – Komitetu Terapii i Nauk o Leku PAN (członek).

Ryc. 19-23. Pani profesor Irena Matławska w otoczeniu studentów i asystentów w Katedrze i Zakładzie Farmakognozji w Poznaniu (ryc 19-20 i 22-23) i w Katedrze i Zakładzie Farmakognozji Bydgoszczy (ryc 21)

Ryc. 24, 25. Pani profesor Irena Matławska ze studentami z Białorusi

W 2020 roku została redaktorem prowadzącym kwartalnika „Postępy Fitoterapii” i z dużym zaangażowaniem włączyła się w redagowanie artykułów przesyłanych do tego czasopisma.

W 1999 roku została powołana przez Rektora Akademii Medycznej w Poznaniu do pełnienia funkcji pełnomocnika ds. kontaktów z Uniwersytetami Medycznymi w Grodnie i Witebsku (Białoruś), którą pełniła do 2016 roku. W ramach współpracy corocznie z dużym zaangażowaniem włączała się w organizację wymiany studentów między uniwersytetami, a także w przygotowanie staży naukowych dla asystentów Wydziału Farmaceutycznego z Witebska, nieraz zakończonych wspólnymi publikacjami. Była zapraszana na konferencje naukowe organizowane przez tę Uczelnię. Władze Uniwersytetu Medycznego w Witebsku w 2001 roku przyznały Pani Profesor medal „For the Great Services in the Development of Vitebsk State Medical awarded with the Memorable Medal Set up by Council of Vitebsk State Medical University”.

Nagradzano Ją za działalność naukową i dydaktyczną, szczególnie ważne są nagrody Ministra Zdrowia: zespołowa za osiągnięcia naukowe w 1991 roku, indywidualna w 1996 roku za rozprawę habilitacyjną oraz zespołowa w 2007 roku za osiągnięcia dydaktyczne (podręcznik „Farmakognozja”), a także odebrała Rektorskie nagrody naukowe i dydaktyczne. Za działalność naukowo-dydaktyczną otrzymała w 1987 roku Złoty Krzyż Zasługi.

Dzięki Jej staraniom została nawiązana współpraca z licznymi katedrami poznańskiej uczelni i innymi ośrodkami naukowymi i instytutami w Polsce oraz za granicą. Na zaproszenie Pani Profesor gośćmi katedry byli czołowi światowi fitochemicy: prof. Tom J. Mabry, prof. Jordan Zjawiony, prof. Ahmed A. Ahmed, prof. Norbert Pilewski, prof. Nabil H. El-Sayed. Nawiązana współpraca często kończyła się interesującymi wynikami, które zawarto we wspólnych publikacjach.

Posiadała wszechstronną wiedzę, duże doświadczenie, silny charakter. Dużo wymagała od siebie, odważnie pokonywała trudności, z determinacją dążyła do realizacji celów, czasem trudnych lub niewygodnych. Była niepodważalnym autorytetem w środowisku farmakognostów, a poznańska farmakognozja liczyła się w Polsce.

Przyjaźniła się z wieloma osobami zawodowo i osobiście, nie odmawiając pomocy w rozwiązywaniu problemów. W kontaktach cechowała ją duża wrażliwość i empatia. Potrafiła z uwagą słuchać o problemach innych osób i angażować się w ich rozwiązywanie, nie bacząc na własny czas i siły. Otwarta na potrzeby ludzkie,

Ryc. 26-28. Profesor Irena Matławska zapraszała do katedry wybitnych fitochemików oraz osoby zasłużone dla rozwoju zielarstwa w Polsce

ciepła, życzliwa, przyjazna, interesowała się losami pracowników i starała się im pomóc. Z dużą wdzięcznością wspomina Ją dr Maria Sikorska, za mobilizację i pomoc w zrealizowaniu pracy doktorskiej.

Dbła o tworzenie serdecznej atmosfery, chętnie dzieliła się każdą przeczytaną nowością naukową, z zaangażowaniem przekazywała swoją wiedzę innym pracownikom Katedry. Wymagała dużo od siebie i starała się mobilizować innych. To dzięki niej wytworzył się życzliwy, serdeczny i rodzinny klimat, a przyjaźnie między pracownikami trwają do dziś. Po przejściu na emeryturę nadal utrzymywała bliskie kontakty z wieloma osobami z Katedry. Dużą wagę przywiązywała do corocznych spotkań świątecznych, na które nie zapominała zapraszać emerytowanych pracowników. Przynosiła wtedy samodzielnie upieczone wspaniałe paszteciki z grzybami do czerwonego barszczu.

Panią Profesor chciałabym też wspomnieć osobiście. Pracowałam z Nią przeszło 40 lat, początkowo w sąsiadujących pokojach. W wielu sytuacjach zawodowych mogłyśmy na siebie liczyć. Toczyłyśmy liczne dyskusje, szczególnie cenne, bo pomagały w zaplanowaniu i interpretacji wyników badań laboratoryjnych. Pisałyśmy wspólne publikacje. Mobilizowała zespół pracowników Katedry do wytężonej pracy, czasem trwającej do wieczora, nad redakcją skryptów i podręcznika z farmakognozji dla studentów. Dzielenie się doświadczeniami dydaktycznymi pozwalało na ulepszanie zajęć dydaktycznych. Wiem, ile trudu, niedospanych nocy, kosztowało ją przygotowanie i uaktualnianie wykładów, dyskusje przez telefon na ten temat prowadziłyśmy czasem po godz. 22.00. Pamiętam, gdy przyjeżdżała do mnie do domu, gdzie wspólnie redagowałyśmy skrypty, aby zmieścić się w terminie wyznaczonym przez wydawnictwo. Miałam wtedy maleńkie dziecko, a w tym czasie nie było komputerów ani internetu.

Wspominam też, jak niekiedy podwoziła mnie swoim samochodem do domu, na drugi koniec Poznania. Była wtedy okazja do spokojnych przemyśleń, planów, dyskusji, które czasami przedłużały się nawet o godzinę, a teraz mi ich brakuje. Do historii Katedry przeszła nasza rozmowa telefoniczna w okresie stanu wojennego na temat identyfikacji wyodrębnionego przez nią związku flawonoidowego, który, jak sądziła, nie był wcześniej znany. „Związek” okazał się podejrzanym, bo w słuchawce odezwał się głos „proszę się rozłączyć” i rozmowa

Ryc. 29-36. Profesor Matławska na uroczystych spotkaniach w Katedrze i Zakładzie Farmakognozji w Poznaniu

została przerwana. Wspierałyśmy się też w pracach nad organizacją nowej Katedry i Zakładu Farmakognozji w Bydgoszczy.

Pani Profesor była bardzo skromną, prostolinijną osobą, która nigdy się nie wywyższała, niezwykle pracowitą, często w domu do późnych godzin nocnych śledzała przy literaturze. Nie było dla niej „rzeczy trudnych”, podejmowała każde wyzwanie.

Dwójka Jej dzieci, Beata i Przemysław, ukończyły stomatologię. Ogromną Jej troską były wnuki po przedwcześnie zmarłej córce. Pomagała w opiece nad córeczkami syna. Wspierała ich radą, obiadami, zakupami. Zajmowała się też dużym ogrodem ze starymi gatunkami drzew owocowych. W ogrodzie sama sadziła warzywa i je pielęgnowała, często zapraszała i obdarowywała pracowników zbiorami z ogrodu.

Pracowała do ostatnich dni życia, bardzo wymęczona chorobą. Jeszcze 19 listopada 2023 roku poprowadziła swój ostatni wykład na studiach podyplomowych „Zioła w profilaktyce i terapii”. Duża wiedza i otwarty charakter były doceniane przez słuchaczy. Pani Profesor na tym wykładzie przytoczyła słuchaczom fragment przysłowia ludowego „Nie znajdziesz ziela przeciw śmierci. Na śmierć nie urosło ziele, choć go wiele”.

Rodzinie śp. Pani Profesor Ireny Matławskiej składamy wyrazy głębokiego współczucia.

Wiesława Bylka i współpracownicy Pani Profesor Ireny Matławskiej z Katedry i Zakładu Farmakognozji w Poznaniu

(1) Fragmenty pamiętnika Pani Kazimierzy Koszur, udostępnione przez Przemysława Matławskiego.

Mowa pożegnalna wygłoszona przez prof. Annę Jelińską, Dziekana Wydziału Farmaceutycznego UMP, na pogrzebie śp. prof. dr hab. Ireny Matławskiej, dnia 4 grudnia 2023 roku, Cmentarz parafialny przy ulicy Gospodarskiej w Sławiu, Poznań

Szanowna, pogrążona w smutku i żałobie, Rodzino Zmarłej Pani Profesor, Szanowni Państwo uczestniczący w pożegnaniu Drogięj nam Zmarłej,

Społeczność akademicka Wydziału Farmaceutycznego Uniwersytetu Medycznego im. Karola Marcinkowskiego w Poznaniu z wielkim smutkiem i żalem przyjęła wiadomość o śmierci Pani Profesor dr hab. n. farm. Ireny Matławskiej, absolwentki naszego Wydziału w roku 1966, która już w czasie studiów związała się z Katedrą Farmakognozji, pracując najpierw w kole naukowym, a następnie przechodząc wszystkie etapy kariery naukowej, od asystenta do tytułu profesora (2008 r.). Pracując pod kierunkiem Pana Profesora Zdzisława Kowalewskiego, uzyskała w 1973 roku stopień doktora nauk farmaceutycznych. Stopień doktora habilitowanego nauk farmaceutycznych Pani Profesor uzyskała w 1994 roku, a tytuł profesora w 2008 roku. W 1997 roku objęła kierownictwo Katedry Farmakognozji, gdzie pracowała do czasu przejścia na emeryturę w 2014 roku. Posiadała specjalizację z ziołarstwa leczniczego i technologii środków leczniczych.

Po przejściu na emeryturę nadal prowadziła, wraz z zespołem, badania naukowe, wspierając swoich wychowanków rozległą wiedzą i ogromnym doświadczeniem. Pani Profesor była naukowcem o niekwestionowanym autorytecie w zakresie poszukiwania związków naturalnych o spodziewanym działaniu biologicznym, głównie związków polifenolowych z grupy flawonoidów i kwasów fenolowych, skupiając się na badaniach w kierunku działania przeciwdrobnoustrojowego, antyoksydacyjnego i cytotoksycznego. Była także zainteresowana sprawami racjonalnej fitoterapii, zastosowania ziół w różnych chorobach, jak również jakości preparatów roślinnych.

Dzięki aktywności Pan Profesor Ireny Matławskiej opisano po raz pierwszy związki z unikalnej klasy siarczanów flawonoidowych. Pani Profesor prowadziła także szeroką współpracę z otoczeniem gospodarczym.

W latach 2000-2014 była pełnomocnikiem Rektora do spraw kontaktów z Uniwersytetami Medycznymi w Grodnie i w Witebsku (Białoruś), brała udział w organizacji wymiany studentów, staży naukowych, uczestniczyła także w licznych konferencjach naukowych.

Była członkiem Grupy Eksperckiej ds. Farmakognozji przy Urzędzie Rejestracji Produktów Leczniczych, Wyrobów Medycznych i Produktów Biobójczych, członkiem zarządu Sekcji Fitoterapii PTL (skarbnik), członkiem PTFarm i Sekcji Historii Farmacji. Od 2021 roku pełniła funkcję redaktora prowadzącego kwartalnik „Postępy Fitoterapii”.

Wykładała na studiach podyplomowych UM w Poznaniu „Zioła w profilaktyce i terapii”, wspomagała także swoją wiedzą inne Jednostki w zakresie farmakognozji. Świat roślin był zawsze wielką pasją Pani Profesor. Była inicjatorem szkoleń przyszłych lekarzy z zakresu ziołolecznictwa w ramach zajęć fakultatywnych (od 2000 r.), które są kontynuowane po dzień dzisiejszy i cieszą się dużym zainteresowaniem.

Pani Profesor zawsze bardzo chętnie przekazywała swoją wiedzę i doświadczenie, kształcąc kolejne roczniki farmaceutów, zaszczepiając w studentach i w młodych naukowcach umiłowanie do świata roślin. Za wzorową pracę naukową, dydaktyczną i organizacyjną była wielokrotnie wyróżniana nagrodami naukowymi, dydaktycznymi i organizacyjnymi, w tym złotym Krzyżem Zasługi, medalem za zasługi w rozwoju Witebskiego Państwowego Uniwersytetu Medycznego i medalem „Za zasługi w rozwoju polskiego zielarstwa i ziołolecznictwa”.

My, którzy mieliśmy zaszczyt i szczęście poznać i współpracować z Panią Profesor, zapamiętamy Ją jako osobę bez reszty oddaną sprawom macierzystej Jednostki, Wydziału Farmaceutycznego i polskiej farmacji.

Dzisiaj pragniemy, Droga Pani Profesor, powiedzieć Ci: do zobaczenia. Nie żegnamy Cię, bowiem pozostaniesz w naszej pamięci jako niezwykle pracowity naukowiec, znakomity dydaktyk, ale także dobry człowiek, na którego zawsze można było liczyć.

Pragnę, Droga Irenko, przypomnieć Ci słowa wiersza Twojej koleżanki z Katedry, Pani Dr Marii Ellnain-Wojtaszek pt. „Echo pamięci”:

*„Ludzie odchodzą, gdy Pan ich zawoła,
radości, smutki mijają...”*

*I chociaż brak ich, pustka dookoła,
echem pamięci wciąż trwają!”*

Wraz z władzami dziekańskimi i całą społecznością Wydziału Farmaceutycznego Uniwersytetu Medycznego im. Karola Marcinkowskiego w Poznaniu łączymy się z Rodziną śp. Pani Profesor w smutku i w żałobie, zapewniając o naszej życzliwej pamięci.

Kondolencje przesłane przez Sekcję Fitoterapii Polskiego Towarzystwa Lekarskiego

Szanowni Państwo,

Z głębokim żalem i smutkiem przyjęliśmy wiadomość o śmierci śp. prof. dr hab. n. farm. Ireny Matławskiej.

Prof. dr hab. n. farm. Irena Matławska brała czynny udział w pracach Sekcji Fitoterapii PTL jako członek, a następnie jako skarbnik Zarządu Sekcji. Do końca, poczynawszy od sierpnia 2020 roku, pełniła funkcję redaktora wiodącego kwartalnika „Postępy Fitoterapii”. Była nieustraszenie zaangażowana w perfekcyjne przygotowywanie kolejnych numerów czasopisma.

Kierownik Katedry i Zakładu Farmakognozji Akademii Medycznej, później Uniwersytetu Medycznego im. K. Marcinkowskiego w Poznaniu w latach 1997-2014 oraz Katedry i Zakładu Farmakognozji Collegium Medicum w Bydgoszczy w latach 2004-2014. Prowadziła wykłady i zajęcia w ramach przedmiotu Farmakognozja w Katedrach Farmakognozji, szkołach o profilu medycznym oraz z zapałem dzieliła się dobrze ugruntowaną wiedzą jako wykładowca w ramach studiów podyplomowych „Zioła w profilaktyce i terapii” prowadzonych przez Wydział Farmaceutyczny UM w Poznaniu, początkowo przy Katedrze Farmakognozji, a później przy Katedrze i Zakładzie Kosmetologii Praktycznej i Profilaktyki Chorób Skóry.

Była niekwestionowanym autorytetem w dziedzinie ziołolecznictwa i fitoterapii, publikowała liczne artykuły w czasopismach naukowych i popularnonaukowych, uzupełniając ustawicznie wiedzę z tej dziedziny o inne dyscypliny: biochemię, farmakologię, botanikę, dietetykę, apiterapię.

Jako zwolennik wykorzystania w leczeniu również metod naturalnych była autorem artykułów w kwartalniku „Postępy Fitoterapii” i licznych skryptów oraz podręcznika dla studentów pt. „Farmakognozja”.

Odeszła osoba wyjątkowa, z pasją wnikliwego badacza, zaangażowanego w rozwój sumiennych i nowatorskich badań leku roślinnego. Śp. Pani Profesor Irena Matławska na zawsze pozostanie w naszej pamięci jako wybitny farmakognosta, nauczyciel akademicki i naukowiec o szerokich zainteresowaniach oraz życzliwa, bezpośrednia i koleżeńska osoba na płaszczyźnie zawodowej i rodzinnej.

*Zarząd i Członkowie Sekcji Fitoterapii Polskiego Towarzystwa Lekarskiego
Prof. dr hab. Przemysław Mikołajczak
Prezes SF-PTL*

Wspomnienia o prof. Irenie Matławskiej

Śp. Profesor Irena Matławska była wspaniałym człowiekiem i oddanym nauce nauczycielem akademickim. Pod Jej redakcją powstał podręcznik z zakresu farmakognozji. Z wielką pasją i ogromnym zaangażowaniem w różnych środowiskach propagowała lek roślinny i fitoterapię. Uczestniczyła w konferencjach poświęconych fitoterapii i lekowi roślinnemu.

Organizowała i prowadziła jako wykładowca studia podyplomowe z zakresu fitoterapii, w ostatnich latach była redaktorem prowadzącym czasopismo „Postępy Fitoterapii”. Była wzorem dla nas wszystkich, tych, którzy znali ją od lat, jak i dla tych, którzy mieli przywilej poznać ją w ostatnich latach jej życia – wzorem człowieka walczącego i niepoddającego się trudnościom życia. Taką ją zapamiętamy i taka pozostanie w naszej pamięci.

Prof. dr hab. Mirosława Krauze-Baranowska

Pani Profesor Irena Matławska od 2010 roku była członkiem Sekcji Fitoterapii Polskiego Towarzystwa Lekarskiego, w 2014 roku została wybrana na członka Zarządu Stowarzyszenia. We wrześniu 2020 roku powierzono Jej zadanie redaktora wiodącego kwartalnika „Postępy Fitoterapii”. Przez ponad dwie kadencje (od 2014 r.) z dużym zaangażowaniem pełniła w Zarządzie funkcję skarbnika Sekcji. W ramach współpracy z Wielkopolskim Oddziałem Stowarzyszenia Naukowo-Technicznego Przemysłu Spożywczego uczestniczyła w posiedzeniach szkoleniowych dla przedsiębiorstw zielarskich, dzieląc się swą wszechstronną wiedzą z tej dziedziny.

W sprawach osobistych nie było Jej łatwo. Po stracie ukochanej córki Beaty w 2020 roku, a w niecały rok później męża Jurka, swój ból, będąc już na emeryturze, ulokowała w intensywnej pracy na polu redakcyjnym, publikacyjnym i wykładowym. Dużo czasu i energii poświęcała wnikliwej pracy w Redakcji „Postępów Fitoterapii” oraz prowadzeniu wykładów dla słuchaczy studium podyplomowego „Zioła w profilaktyce i terapii” na Wydziale Farmaceutycznym w Poznaniu, a także studiów podyplomowych w Wyższej Szkole Medycznej i Technikum Farmaceutycznym w Poznaniu. Wszystko musiało być perfekcyjnie przygotowane. Była bardzo zaangażowana, komunikatywna, bezpośrednia i lubiana przez studentów. Nieustannie doskonaliła swoje umiejętności zawodowe, także elektroniczne, towarzyszące pracy naukowej. Z dużą wnikliwością śledziła bazy danych z zakresu fitoterapii, zwłaszcza w okresie pandemii, czego efektem był obszerny artykuł przeglądowy dotyczący najnowszych badań nad wykorzystaniem surowców roślinnych w zakażeniach wirusem SARS-CoV-2. Mimo bólu po stracie bliskich osób dostrzegała cierpienie w swoim otoczeniu, okazywała współczucie nie tyle poprzez słowa, co przez konkretne czyny. Po odejściu w lipcu 2020 roku prof. Bogdana Kędzi – mojego męża, a jej serdecznego kolegi – otoczyła mnie niezwykłą opieką i wsparciem w codzienności. Po bolesnym i niespodziewanym doświadczeniu straty własnego męża w kwietniu 2021 roku nie straciła nadziei, lecz tym intensywniej przyjmowała na siebie wspólne do tej pory obowiązki rodzinne. Obejmowały one prowadzenie domu, dużego ogrodu i opiekę nad wnukami. Starła się być oparciem dla osieroconych trojga nastoletnich dzieci córki Beaty, zięcia Przemysława, syna Przemysława z synową Ewą i dwóch wnuczek w wieku przed-szkolnym. Z determinacją i poświęceniem zabiegała o stworzenie im ogniska rodzinnego, wspierała ich psychicznie, dbając jednocześnie o zapewnienie Rodzinie pełnych, zdrowych posiłków. Miała już w tym czasie poważne problemy zdrowotne towarzyszące terapii przeciwnowotworowej i ograniczenia związane z bólem. Radziła sobie w chorobie niesamowicie dzielnie. Korzystała z różnych form pomocy, nie odrzucała żadnej możliwości prowadzącej do polepszenia samopoczucia i wsparcia podstawowego leczenia. Być może dlatego ciągle znajdowała siły do podejmowania bieżących zadań, nie odkładając niczego na później. Z wysiłkiem i dużym zacięciem podejmowała ulubioną pracę w ogrodzie. Latem 2023 roku, gdy coraz częściej towarzyszył Jej ból, prosiła mnie o pomoc przy zbiorach. Gdy na niedługo przed znacznym pogorszeniem zdrowia zdarzył się jeden dzień bez dolegliwości, z radością całkowicie poświęciła go na uporządkowanie ogrodu.

Była prawdziwym bojownikiem, nie szła na skróty, stawiała sobie wymagania. Mimo zaawansowanej fazy choroby nie myślała o sobie, nie analizowała diagnoz, lecz starała się wczuć w sytuację drugiej osoby i służyć radą aż do końca. I taką zapamiętamy Panią Irenę – waleczną, bezpośrednią, bezkompromisową, towarzyszkę doli i niedoli, a jednocześnie ciepłą, spontaniczną i dodającą otuchy innym. Ponadto wyjątkowo perfekcyjną w pracy redakcyjnej, wnikliwą w opracowaniach i krytyczną. Obficie dzieliła się z innymi plonami ogrodu,

które sama zbierała, przetwarzała i rozwoziła własnym samochodem w różne miejsca Poznania, nie tylko do zaprzyjaźnionych osób.

Pani Profesor Irena Matławska pozostanie na zawsze w naszej pamięci jako wzór pasji, dociekliwości, aktywności, wytrwałości, pokory i zwyczajności oraz radzenia sobie z przeciwnościami losu. W licznych wyrazach pamięci przesyłanych na moje ręce od członków Sekcji do Redakcji Sekcji Fitoterapii Polskiego Towarzystwa Lekarskiego została zapamiętana jako osoba niezwykła – pasjonatka fitoterapii, posiadająca rozległą wiedzę w tym zakresie i chętnie się nią dzieląca. Odejście Pani Profesor to wielka strata. Pozostanie Ona w naszych sercach do końca naszych dni. Niech Dobry Bóg wynagrodzi Jej życiem wiecznym wszystkie ziemskie trudy i starania.

Kochanej Irence – Elżbieta Holderna-Kędzia

Z głębokim smutkiem przyjąłem wiadomość o śmierci Prof. Ireny Matławskiej dniu 27 listopada 2023 roku o godz. 20.00

Pani Profesor była wieloletnim członkiem Zarządu Sekcji Fitoterapii Polskiego Towarzystwa Lekarskiego, a także redaktorem prowadzącym kwartalnika „Postępy Fitoterapii”. Można bez wahania powiedzieć, iż Profesor Matławska była Wielką Damą Polskiej Fitoterapii, osobą o ogromnych zasługach dla rozwoju nauki o surowcach roślinnych. Była autorem licznych publikacji naukowych, skryptów i podręczników akademickich, m.in. „Farmakognozji”. Wykształciła tysiące farmaceutów, zielarzy, lekarzy i innych fachowych pracowników służby zdrowia. Jej prace były cytowane na całym świecie. Swoją działalność edukacyjną prowadziła do samego końca. Dość powiedzieć, że jeszcze 19 listopada wygłosiła wykład. Pomimo ogromnej wiedzy była osobą, która cały czas się uczyła. Mogliśmy zobaczyć ją robiącą notatki na licznych konferencjach naukowych. Miała świadomość, iż bezmiar wiedzy sprawia, że musimy się cały czas douczać. Miała to, co powinno cechować każdego lekarza, farmaceutę, osobę, która czuje odpowiedzialność za leczenie człowieka – pokorę. Pracowała z pasją, nie oszczędzała się, była wręcz tytanem pracy. Mówiła nieraz: „Jestem z pokolenia, które nie pyta: Za ile?, tylko: Na kiedy?”. Była dobrym człowiekiem. Wielu z nas pamięta Jej pyszne dżemiki i konfitury, które rozdawała swoim znajomym. Często, gdy żegnamy się z kimś, piszemy: „Będzie nam Ciebie brakowało”. To sformułowanie wobec Profesor Matławskiej jest adekwatne, gdyż bardzo trudno będzie Jej dorównać w aktywności naukowej i edukacyjnej. Brakować nam będzie Jej ciepła, serdeczności, uśmiechu, dobrej rady, zatroskania i niespotykanej spontaniczności w kontaktach. Żegnaj, Kochana Irenko.

Dr Krzysztof Błęcha